

TIIVISTELMÄ — ERITYISKYSYMYS

KANSALLINEN HUUMEISIIN LIITTYVÄ TUTKIMUS EUROOPASSA

Johdanto

Huumeisiin liittyvä tutkimus on oleellista, jotta voidaan ymmärtää Euroopan huumeongelmat. Tutkimuksen avulla Euroopassa voidaan oppia kokemuksista määrittämällä aiempia huumeiden käyttötapoja sekä tarkastelemalla päihteiden käytön jaksoja ja vaihteluja. Tutkimuksen ansiosta Euroopassa ollaan paremmin perillä nykytilanteesta ja sitä voidaan seurata tarkemmin. Tutkimus tarjoaa selvityksiä ja tietoa huumeongelmien laajuudesta, ja siinä tarkastellaan huumeiden käytön uusia suuntauksia ja tapoja. Tutkimuksen avulla Eurooppa voi valmistautua tulevaisuuteen tarkastelemalla käytännön seikkoja, kuten resurssien osoittamista, parhaita käytäntöjä ja innovatiivisten lähestymistapojen kohdentamista huumeiden ongelmakäytön hallintaan.

Euroopan huumausainepolitiikka perustuu nykyään yhä enemmän näyttöön. Tämä tarkoittaa, että tieteellinen tutkimus ja tulokset tukevat toimia ja että tutkimus otetaan huomioon määritettäessä toiminnan painopisteitä, parhaita käytäntöjä ja vaihtoehtoja. Euroopassa tehtävästä huumeisiin liittyvästä tutkimuksesta on kuitenkin vaikea muodostaa kuvaa. Huumeita käytetään laajalti yhteiskunnan eri osissa, joten myös huumeisiin liittyvä tutkimus ulottuu moniin eri tieteenaloihin, kuten kansanterveyteen, psykiatriaan ja psykologiaan, sosiologiaan, lääketieteeseen, oikeustieteeseen, kriminologiaan, valtiotieteeseen ja taloustieteeseen. Laittomia huumeita koskevassa tutkimuksessa käytetään lisäksi usein samoja resursseja kuin tutkimuksessa, joka koskee laillisia aineita, kuten alkoholia, tupakkaa tai lääkemääräystä edellyttäviä lääkkeitä, tai yleisempiä riippuvuuden ja pakonomaisen käyttäytymisen käsitteitä. Huumeisiin liittyvissä tutkimushankkeissa sovelletaan monia erilaisia metodologisia lähestymistapoja, ja niihin osallistuu lukuisia toimijoita. Myös Euroopassa tehtävän tutkimuksen rahoituksessa on eroja. Eroavuuksia on jaksoittaisuudessa ja budjettikausissa, kansallisissa, alueellisissa tai kansainvälisissä painopisteissä, ensisijaisissa tutkimustavoitteissa sekä rahoitustuen moninaisissa lähteissä. Näiden yleisten vaihtelujen lisäksi eroja on kansallisella, paikallisella ja alueellisella tasolla: huumeisiin liittyvä tutkimus ei ole jakautunut tasaisesti EU:n eri jäsenvaltioihin, eikä sitä ole niissä yhtä paljon saatavilla.

Euroopan huumausaineiden ja niiden väärinkäytön seurantakeskus (EMCDDA) tarkastelee erityiskysymyksessä ”Kansallinen huumeisiin liittyvä tutkimus Euroopassa” huumeisiin liittyvää tutkimuskehystä Euroopan valtioissa. Siinä selvitetään lähinnä huumeisiin liittyvän tutkimuksen merkitystä kansallisella tasolla, koordinointi- ja rahoitusjärjestelyjä, tutkimuksen ja tietojen levittämisen strategioita sekä tämänhetkisiä keskeisiä hankkeita. Lisäksi siinä pohditaan, millaista edistystä on tapahtunut vuonna 1996 tehdyn alustavan selvityksen jälkeen, määritetään joitakin rajoituksia ja puutteita sekä ehdotetaan alalla tehtäviä parannuksia. Tähän erityiskysymykseen liittyy Internet-sivusto, johon on koottu yksityiskohtaisempia raportteja, jotka on laadittu maiden toimittamien tietojen perusteella. Kyseinen sivusto on saatavilla osoitteessa <http://www.emcdda.europa.eu/themes/research>.

Raportointimenetelmä

EU:n 27:ssä jäsenvaltiossa, Kroatiassa, Norjassa ja Turkissa toimivien EMCDDA:n kansallisten koordinoitukeskusten Reitox-verkosta pyydettiin vuonna 2007 selvittämään kussakin maassa tehtävää huumeisiin liittyvää tutkimusta. Vastauksia saatiin 25:ltä EU:n jäsenvaltiolta, Kroatialta ja Norjalta. Pyydettyihin tietoihin sisältyivät

- yleisluonteinen selvitys kansallisen huumeisiin liittyvän tutkimuksen rakenteista ja toimintalinjoista
- lyhyt kuvaus kussakin jäsenvaltiossa tällä hetkellä tehtävästä huumeisiin liittyvästä tutkimuksesta
- kuvaus huumeisiin liittyvien tutkimustulosten kokoamisesta ja levittämistä koskevista kansallisista rakenteista ja lähestymistavoista.

Raportointi käsitti sekä ”soveltavan tutkimuksen” että ”perustutkimuksen”. Huumeiden tarjonnan vähentämiseen liittyvä tutkimus – eli kriminologian, poliisitoiminnan, lainvalvonnan ja takavarikoinnin aloilla tehtävä tutkimus – oli sen sijaan jätetty ulkopuolelle, koska monilla kansallisilla koordinoitikeskuksilla on rajoitettu pääsy kyseisen alan tietoihin.

Reitoxin kansallisten koordinoitikeskusten toimittamien raporttien avulla EMCDDA pystyi laatimaan yleiskuvan Euroopassa tällä hetkellä tehtävästä huumeisiin liittyvästä tutkimuksesta sekä soveltamaan alustavaa luokituskehystä luokitellakseen (i) tutkimuksen alan toimijat Euroopassa, (ii) seurantakeskukselle ilmoitetut tutkimusaineiston laajat aihepiirit ja asiat sekä (iii) käytettävissä olevat tiedotuskanavat. Raportteja verrattiin raporttiin, joka oli laadittu vuonna 1996, jolloin EMCDDA oli ensimmäisen kerran mukana laatimassa alustavaa katsausta EU:n 15 jäsenvaltiossa tehdystä huumeisiin liittyvästä tutkimuksesta. Vuonna 1996 laaditun asiakirjan otsikkona oli ”Drug research-related initiatives in the European Union” (Huumeisiin liittyvät tutkimusaloitteet Euroopan unionissa).

Ensimmäiset tulokset

- Huumeisiin liittyvä tutkimus oli jo vuonna 1996 esillä yleisesti kiinnostavana aiheena, mutta se on nykyään jäsenvaltioiden virallisena painopisteenä. Tällä välin tutkimus on sisällytetty monen EU:n jäsenvaltion virallisiin poliittisiin suuntaviivoihin. Tutkimus mainitaan nykyään nimenomaisesti 20:n tietojä toimittaneen maan kansallisissa huumeepoliittisissa asiakirjoissa, kun tietojä toimittaneita maita oli kaikkiaan 27.
- Tarkasteltaessa EU:ssa viime aikoina tehtyä huumeisiin liittyvää tutkimusta voidaan havaita näyttöä tietynlaisesta jaksotuksesta. Suuntauksena selvästikin on, että huumeisiin liittyvän tutkimuksen ensimmäiset painopisteet liittyvät läheisesti tarpeeseen arvioida huumeiden käytön laajuutta kansallisella ja alueellisella tasolla, jotta toimia ja menettelytapoja voidaan suunnitella aiempaa paremmin. Toisessa vaiheessa painopisteet kohdistuvat soveltavaan tutkimukseen ainakin toimien ja menettelytapojen (kuten hoitoa koskevien lähestymistapojen ja tarvittavien toimenpiteiden) tarvearvion ja -analyysin osalta. Tässä vaiheessa lisäksi tehtävä huumeiden käyttäjiä ja heidän käyttötapaan koskeva kvalitatiivinen tutkimus täydentää kvantitatiivisia epidemiologisia tutkimuksia. Joissakin maissa innovatiivisessa ja paljon resursseja edellyttävässä biolääketieteellisessä tutkimuksessa on lisäksi siirrytty tarkastelemaan huumeiden vaikutuksia ja huumeille altistumista.
- Jäsenvaltioissa on lukuisia huumeisiin liittyvän tutkimuksen tekijöitä. Niitä ovat yliopistot, kansanterveyslaitokset, erityistutkimuskeskukset, kansalaisjärjestöt ja lääketeollisuus. Tietoja toimittaneet maat mainitsivat yhteensä yli 70 keskeistä tutkimusrakennetta. Ne voidaan jakaa neljään rakennetyyppiin: (i) akateemiset tutkimuskeskukset (mukaan lukien yliopistot ja yliopiston yhteydessä toimivat tutkimuskeskukset), (ii) julkiset tutkimuskeskukset ja -laitokset, (iii) yksityiset tutkimuskeskukset ja -laitokset (mukaan lukien säätiöt ja lääketeollisuus) sekä (iv) laitokset, jotka toimivat Reitoxin kansallisina koordinoitikeskuksina.
- Jatkuva, kattava ja laadukas tutkimus edellyttää tehokasta koordinoitintia tutkijoiden, tutkimuskeskusten ja tutkimusalojen välillä. EMCDDA havaitsi tällaisessa koordinoinnissa vakavia puutteita tarkastellessaan vuonna 1996 tehtyä huumeisiin liittyvää tutkimusta, ja tämä on edelleen keskeinen rakenteellinen ongelma useimmissa valtioissa. Ainoastaan muutama valtio raportoi kansallisista monitieteisistä tutkimusverkostoista, joilla on riittävä rahoitus.
- Hallitukset ovat huumeisiin liittyvän tutkimuksen pääasiallisia rahoittajia, ja painopisteenä on tällöin tutkimus, joka tukee kyseessä olevassa valtiossa toteutettavia näyttöön perustuvia toimia. Hallitukset voivat tarjota perusrahoitusta joillekin yliopistoille ja tutkimuslaitoksille, mutta varat ovat useimmiten saatavilla avointen ehdotuspyyntöjen tai erityiseen toimeksiantoon perustuvaa tutkimusta koskevien sopimusten kautta. Rahoitusta saadaan myös kansallisilta huumausainealan koordinoitintielimiltä, kansallisilta koordinoitintikeskuksilta tai hallitusten erityisistä huumausainealan tutkimusohjelmista. Muita rahoituslähteitä ovat julkisin varoin rahoitettavat säätiöt, hyväntekeväisyysjärjestöt ja yksityiset laitokset, kuten lääkeyhtiöt ja kansalaisjärjestöt.
- On käynyt ilmi, että eri valtioissa huumeisiin liittyvään tutkimukseen käytettäviä varoja on vaikea ilmaista määrällisesti ja kuvailla. Ainoastaan kuusi jäsenvaltiota (Tšekki, Irlanti, Espanja, Ranska, Unkari ja Portugali), joista osalla on tehokkaammin keskitettyjä kansallisia koordinoitintimekanismeja, pystyivät toimittamaan yksityiskohtaisempia tietoja varojen osoittamisesta huumeisiin liittyvään tutkimukseen. Jotkin jäsenvaltiot pystyivät raportoimaan ainoastaan keskeisten tutkimusohjelmien rahoituksesta (Saksa,

Luxemburg, Malta, Puola ja Slovakia) tai tutkimuksen pääasiallisista rahoituslähteistä (Suomi ja Yhdistynyt kuningaskunta). Useimmilla tietoja toimittaneilla mailla ei juurikaan ollut käytettävissään tietoja huumeisiin liittyvän tutkimuksen rahoituksesta. Näin ollen olisi tutkittava lisää julkisia menoja ja niiden vaikutusta tutkimukseen sekä huumeisiin liittyvän tutkimuksen vaikutuksia ja sen mahdollisia taloudellisia hyötyjä.

- Tietoja toimittaneissa maissa on erilaisia tutkimustulosten levityskanavia. Niitä ovat lukuisat vertaisarvioidut ja muut julkaisut, jäsenlehdet ja ammattilehdet, kansalliset koordinoitikeskukset, kirjastot ja dokumentaatiokeskukset, kansalliset vuosiraportit, asiaa koskevat Internet-sivustot, ammatilliset ja tieteelliset konferenssit sekä lehdistötilaisuudet.
- Julkaisut ovat luonnollinen ympäristö tutkimuksista tiedottamiseen, ja vuonna 2007 ilmoitettiin 27:stä huumeisiin liittyvään tutkimukseen erikoistuneesta vertaisarvioidusta julkaisusta, mikä on yli kaksinkertainen määrä vuoteen 1996 verrattuna. Tällaiset julkaisut on tavallisesti laadittu kunkin maan omalla kielellä. Artikkeliaineiston avulla arvioitiin yleisiä tutkimusaiheita: kaikkiaan 288 luokitellusta artikkelista 65 liittyi huumeiden käytön esiintyvyyttä, ilmaantuvuutta ja käyttötapoja koskevaan tutkimukseen, 81 huumetilanteeseen reagointia koskevaan tutkimukseen, 51 huumeiden käytön tausta-, riski- ja suojatekijöitä koskevaan tutkimukseen, 29 huumeiden käytön ja väärinkäytön seurauksia koskevaan tutkimukseen ja 62 huumeiden vaikutusmekanismeja ja haittavaikutuksia koskevaan tutkimukseen.

Päätelmät

- Euroopassa tehtävä huumeisiin liittyvä tutkimus on kaiken kaikkiaan parantunut huomattavasti vuoden 1996 jälkeen. Useimpien maiden ilmoittamien tietojen perusteella kansallisella tasolla on varsin vakaat tuki- ja rahoitusrakenteet, mutta maiden välillä on huomattavia eroja, ja rahoituksen saatavuudesta ja kestävydestä ollaan huolissaan. Aloja, joilla tutkimus on lisääntynyt kaikkein näkyvimmin, ovat huumeiden käytön esiintyvyys, ilmaantuvuus ja käyttötavat, joita koskevia hankkeita on vastikään toteutettu tai toteutetaan parhaillaan kaikissa maissa, toimien (lähinnä hoidon, ehkäisyyn sekä huumeita koskevien menettelytapojen ja strategioiden) arviointi ja taloudelliset näkökohdat.
- Kansalliset koordinoitikeskukset toimittavat nykyään tietoja EMCDDA:lle käyttämällä tietojen vertailtavuutta ja luotettavuutta edistäviä välineitä ja menettelyjä. Monet Euroopan valtiot toteuttavat rutiiniluonteisesti rajat ylittäviä vertailevia tutkimuksia, kuten ESPAD-tutkimuksia. Lisäksi on kehitetty uusia, erityisesti Internetiin perustuvia levityskanavia, jotka ovat helpottaneet, nopeuttaneet ja laajentaneet tutkimustulosten saatavuutta.
- Tutkimustulosten ja politiikan välistä yhteyttä on vaikea arvioida. Valtiot ovat yhtä mieltä siitä, ettei "lineaarista suhdetta" voida suoraan havaita. Ylivoimainen enemmistö kuitenkin katsoo, että tutkimus vaikuttaa ainakin jossain määrin päätöksentekoon. Raporteista voidaan päätellä, että nimenomaan poliittisten päättäjien teettämät tutkimukset otetaan muita todennäköisemmin huomioon päätöksenteossa. Eri valtioissa on lisäksi lukuisia esimerkkejä soveltavaan tutkimukseen perustuvista suorista poliittisista toimista.
- Parannuksia on tapahtunut, mutta alalla on edelleen huomattavia rajoituksia ja puutteellista tietoa. On ilmaantunut uusia haasteita, jotka johtuvat toimien arviointia, suunnittelua ja täytäntöönpanoa koskevista vaatimuksista. Monitieteinen tutkimus on yleistä, mutta eri aloilla työskentelevien tutkijoiden toimia voitaisiin koordinoida aiempaa tehokkaammin. Rahoituslähteet ja -syklit ovat edelleen hajanaisia. Useimmissa maissa ei ole riittävästi yliopistoissa annettavaa erityiskoulutusta eikä tutkijakoulutusta, mikä vaarantaa nuorten tutkijoiden rekrytoinnin alalle. Huumeisiin liittyviin laajoihin tutkimushankkeisiin, kuten yleisiin väestötutkimuksiin, ja tärkeään perustutkimukseen ei ole vielä saavutettu riittävästi rahoitusta.
- Lopuksi voidaan todeta, että tämän alan koordinoitua ja tietojen saatavuutta on edistettävä nykyistä tehokkaammin ja että etenkin Internetissä tutkijoiden käytettävissä olevia valtavia tietomääriä on tarkasteltava ja arvioitava nykyistä enemmän. Euroopan tutkimusympäristö muuttuu jatkuvasti, joten yleiskatsaukset eri maiden huumeisiin liittyvän tutkimuksen tilanteesta ovat tärkeitä määrittäessä painopisteitä, arviotaessa maiden suorituskykyä ja edistettäessä näyttöön perustuvaa huumausainepolitiikkaa.

Erityiskysymyksiä julkaistaan vuosittain kolme perusteellista ajankohtaista selvitystä, jotka perustuvat EU:n jäsenvaltioiden, ehdokasmaiden ja Norjan (joka on osallistunut seurantakeskuksen työhön vuodesta 2001) EMCDDA:lle kansallisen raportointimenettelyn yhteydessä toimittamiin tietoihin.

Kaikki erityiskysymykset (englanniksi) ja tiivistelmät (23 kielellä) ovat saatavilla EMCDDA:n Internet-sivustolla osoitteessa <http://www.emcdda.europa.eu/publications/selected-issues>